

РЕЦЕНЗІЯ

**доктора юридичних наук, професора Гритенко Оксани Анатоліївни
на дисертаційне дослідження Журка Даніїла Олександровича
«Кримінальна відповідальність за умисне тяжке тілесне ушкодження за
обтяжуючих обставин» на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі
спеціальності «Право»**

Актуальність теми. Обрана тема обумовлена перш за все тим, що одним з основних завдань держави в галузі кримінально-правової охорони прав людини є захист її життя і здоров'я. Конституція України у ст. 3 проголосила, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Підвищений ступінь суспільної небезпечності умисного тяжкого тілесного ушкодження з обтяжуючими обставинами полягає у спричиненні непоправної, часто незворотної шкоди найціннішому благу людини – її здоров'ю, а в багатьох випадках у створенні безпосередньої загрози або спричиненні смерті людини. Такі злочини нерідко вчиняються особливо небезпечними способами, що суттєво підвищує їх суспільну небезпеку та відрізняє від інших форм насильницьких посягань на здоров'я людини. Умисні посягання на життя та здоров'я існують з моменту появи людства, а тому проблемні питання встановлення відповідальності за їх вчинення, кваліфікації та відмежування від суміжних складів кримінальних правопорушень були і залишаються предметом дослідження вчених-правників. При цьому науковцями аналізувались як окремі прояви кримінальної протиправної поведінки (діяння однієї особи чи групи осіб), так і злочинність проти здоров'я особи у цілому як стійке соціальне явище, що являє собою систему деструктивної поведінки.

Аналіз наукових праць свідчить, що проблема кримінально-правового забезпечення права на життя та здоров'я людини посідає важливе місце у вітчизняній кримінально-правовій доктрині та є предметом ґрунтовних

досліджень значної кількості науковців. У працях значної кількості вчених розкривалися теоретичні та прикладні аспекти кримінально-правової охорони життя та здоров'я особи, досліджувались питання кваліфікації кримінальних правопорушень, удосконалення кримінального законодавства, визначення об'єкта кримінально-правової охорони, а також проблеми забезпечення ефективності механізму реалізації кримінально-правових гарантій. Проте ці дослідження з об'єктивних причин не враховували особливості кримінально-правового забезпечення життя та здоров'я людини в умовах воєнного стану та позитивний досвід окремих зарубіжних країн в частині розуміння та формулювання об'єктивних та суб'єктивних ознак умисного тяжкого тілесного ушкодження за обтяжуючих обставин та його караності. Дискусійні положення щодо формулювання складу та караності кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 121 КК України, неоднозначність правозастосовної практики, зокрема, в умовах воєнного стану, вказують на актуальність та своєчасність теми дисертаційного дослідження Журка Д.О.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджений теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням наукових праць, комплексним аналізом законодавства в цій сфері.

Наукові положення, рекомендації та висновки проведеного Журком Д.О. дослідження є достатньо обґрунтованими та достовірними, оскільки вони обумовлені використанням та аналізом статистичних даних МВС України, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора (Генеральної прокуратури України) щодо облікованих кримінальних правопорушень та обвинувальних вироків за ст. 121 КК України за 2020-2025 рр., Державної судової адміністрації України, матеріалів Єдиного державного реєстру судових рішень за період з 2020 по 2025 рр.

Повнота викладення наукових результатів в опублікованих працях здобувача. Робота містить необхідну кількість наукових публікацій. Основні положення дисертації викладені у 5 працях, 3 з яких – статті, опубліковані у

виданнях, визначених МОН України як фахові з юридичних наук, 2 – тези доповідей на наукових конференціях.

Перелік наукових праць здобувача й аналіз їхнього змісту підтверджують, що наукові результати, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження достатньо повно викладені у наукових фахових виданнях та пройшли апробацію на міжнародних науково-практичних конференціях.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації визначається тим, що дисертація є одним із перших комплексних монографічних досліджень, у якому розглянуто питання кримінальної відповідальності за умисне тяжке тілесне ушкодження за обтяжуючих обставин. Найбільш важливими положеннями та висновками наукової новизни проведеного дослідження є такі:

вперше:

– виділені етапи криміналізації умисного тяжкого тілесного ушкодження за обтяжуючих обставин: I етап – відсутність у кримінальному законодавстві, чинному на території України, окремої кримінально-правової норми за умисне тяжке тілесне ушкодження (до 1903 р.); II етап – криміналізація умисного тяжкого тілесного ушкодження з виділенням обтяжуючих це діяння обставин у різних кримінально-правових нормах (1903-1922 р.); III етап – криміналізація умисного тяжкого тілесного ушкодження з обтяжуючими обставинами у одній кримінально-правовій нормі (1922 р. – теперішній час);

– запропоновано включити до обтяжуючих умисне тяжке тілесне ушкодження обставин його спричинення з мотивів соціальної нетерпимості;

– запропоновано розробка та впровадження у кримінальне законодавство України уніфікованої системи обтяжуючих обставин для умисних кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи;

удосконалено:

– обґрунтування доцільності закріплення у відповідній кримінально-правовій нормі такого виду тяжкого тілесного ушкодження як втрата людиною репродуктивної функції замість каліцтва статевих органів;

– аргументацію щодо недоцільності *розмежування* непоправного знівечення обличчя та інших частин тіла людини при визначенні видів *тяжкого тілесного ушкодження*, оскільки обличчя є частиною тіла людини;

дістали подальшого розвитку:

– уніфікація термінології у сфері охорони життя та здоров'я особи і використання у кримінальному законодавстві єдиного терміну, який характеризує особливі фізичні, психологічні чи моральні страждання – особлива жорстокість;

– пропозиція виділення у ст. 121 КК України не тільки обтяжуючих, а й особливо обтяжуючих обставин, зокрема, таких як вчинення умисного тяжкого тілесного ушкодження зі складною формою співучасті.

Оцінка змісту дисертації. Структура дисертації відповідає завданням, визначеним у дослідженні. Дисертантом послідовно викладений матеріал, здебільшого правильно співвіднесені загальні та спеціальні питання, сформульовані необхідні наукові дефініції. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що містять одинадцять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Робота виконана державною мовою.

Академічна доброчесність. Аналіз тексту дисертації свідчить про відсутність порушення автором вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на відповідні джерела інформації, дотримані норми законодавства про авторське право, надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності та використані методики досліджень.

Дискусійні положення та зауваження. Відзначаючи логічність та послідовність структури дослідження, його наукову новизну, обґрунтованість та аргументованість одержаних результатів, належний науковий рівень, треба звернути увагу на наявність окремих положень, які викликають зауваження або потребують додаткової аргументації, зокрема:

1. У роботі автором обґрунтована доцільність розробки та впровадження у кримінальне законодавство України уніфікованої системи обтяжуючих обставин для умисних кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я

особи та наводиться перелік таких обтяжуючих обставин. Проте не висвітлюється бачення автора щодо особливостей законодавчого закріплення цих обставин у КК України.

2. У підрозділі 1.1 дисертації автором аналізуються окремі положення проекту Кримінального кодексу України, розробленого робочою групою з питань розвитку кримінального права, відповідно п. 9 Положення про Комісію з питань правової реформи, затвердженого указом Президента України від 07 серпня 2019 р. № 584/2019. Зокрема, вказуються кримінальні правопорушення, що спричиняють загибель або тяжке ушкодження плоду людини, відповідальність за які не передбачена чинним КК України. Однак автором не наводиться власне бачення доцільності криміналізації зазначених діянь.

3. У підрозділі 2.2 дисертації досліджений досвід встановлення кримінальної відповідальності за умисне тяжке тілесне ушкодження за обтяжуючих обставин багатьох зарубіжних країн. Разом з тим автор не аргументує критерії, якими він керувався під час вибору країн, кримінальне законодавство яких використовував для проведення порівняльно-правового аналізу із кримінальним законодавством України.

4. Доцільною вбачається систематизація емпіричної бази дослідження, оскільки її складові наведено переважно описово, без достатньо чіткого розмежування за значенням і роллю у підтвердженні авторських висновків.

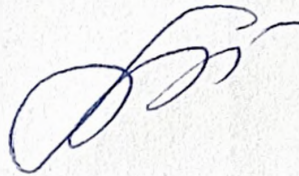
Висновок. Наведені зауваження загалом не впливають на загальну позитивну оцінку роботи. Надана на рецензування дисертаційна робота Журка Даніїла Олександровича «Кримінальна відповідальність за умисне тяжке тілесне ушкодження за обтяжуючих обставин» є цілісним монографічним дослідженням актуальної і важливої для науки і юридичної практики проблеми.

Отже, дисертація Журка Д.О. є завершеною самостійною працею, в якій отримано ряд нових науково обґрунтованих теоретичних результатів, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, яке полягає у формуванні цілісного наукового підходу до розуміння підстав та реалізації кримінальної відповідальності за умисне тяжке тілесне ушкодження за обтяжуючих

обставин, визначенні критеріїв криміналізації та пеналізації цього діяння, практики застосування ст. 121 КК України, а також в обґрунтуванні напрямів удосконалення кримінального законодавства у відповідній сфері. Робота відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 та вимогам постанови Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Журко Данііл Олександрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**Професор кафедри
кримінально-правових дисциплін
Навчально-наукового інституту права
та інноваційної освіти
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

Оксана ГРИТЕНКО

Підпис О.А. Гритенко засвідчую:

**Проректор
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
Заслужений діяч науки і техніки України**

Олександр ЮНІН